

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2025-yil 6-son

VOLUME 5 / ISSUE 6 / 2025

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.6.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva,
Y. Mahmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnom

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2025-yil 24-dekabrda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 14
Adadi: 100. Buyurtma: № 209.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSh)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Hoshimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altıyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi kafedrasini katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

R. Kuchkarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Umumta'lim fanlar va madaniyat kafedrasini dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
Э. Шарипов,
К. Абдувалиева,
Й. Махмудов,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.12.2025.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 14. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 209.

Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – доктор юридических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – доктор философии по юридическим наукам, доцент, начальник управления по науке Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – доктор философии по филологическим наукам, доцент, заведующий кафедрой узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хошимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор кафедры теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий кафедрой административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент кафедры гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий кафедрой трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – профессор кафедры экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Г. Юлдашева – профессор кафедры международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент кафедры конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора кафедры уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель кафедры теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Р. Кучкаров – доцент кафедры общеобразовательных дисциплин и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvalieva,
Y. Makhmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.12.2025.

Paper size: A4. Cond.p.f: 14.

Units: 100. Order: № 209.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Head of the Scientific Department of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khoshimkhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufiyeva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of General Sciences and Culture of Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI.
XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 11 **KOVSHOV TEMUR VLADIMIROVICH, OCHILOVA DIYORAXON SANJARXUJA QIZI**
Kompleks tadbirkorlik litsenziyasi shartnomasi tomonlarining shartnoma tuzish oldidan
axborot berish majburiyatlari: Rossiya va Fransiya misolida

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQ.
HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

- 22 **XABIBULLAYEV DAVLATJON YULCHIBOYEVICH**
Fuqarolik sud ishlarini yuritish turlari tushunchasi va ularni takomillashtirish bo'yicha ayrim
fikir-mulohazalar
- 31 **ODILOVA SITORA BOBIR QIZI**
Protsessual muddatlarni ta'minlash usullari: xorijiy tajriba

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI. IJTIMOIIY TA'MINOT HUQUQI

- 41 **RAJABOVA XULKAR SHARIFBOYEVNA**
Davlat fuqarolik xizmatchilari ayrim toifadagi xodimlar sifatida

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 52 **XAYITOV PANJI BUXAROVICH**
Atrof tabiiy muhit va energetika sohasida ekologik huquqiy talablarni buzganlik uchun yuridik
javobgarlik

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

- 61 **LUTFULLAYEVA MADINABONU JAMSHIDXON QIZI**
Jinoyat prosessida gumon qilinuvchi va ayblanuvchining huquqlarini ta'minlash mexanizmlari
- 67 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**
Jinoyat protsessi doirasida ekspertizaning umumiy jihatlari va vazifalari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 76 **ALLABERGANOVA NODIRA MAHMUD QIZI**
Hujjatlarning xalqaro huquqiy aylanmasi tizimida apostil
- 89 **XOLMIRZAYEVA SHOXISTA ARZIQL QIZI**
O'zbekistonning BMT bilan noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish sohasidagi hamkorligi:
muammolar va istiqbollar

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI**96 MIRZAYEV RAHMATULLA IBODULLAYEVICH**

Tergov va sud organlarida korrupsiyaga qarshi kurashishda sun'iy intellektdan samarali vosita sifatida foydalanish istiqbollari: nazariy va amaliy jihatlar

102 SATTAROV AZIM SAIDOVICH

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish va energetika sohasini raqamlashtirish – korrupsion omillarni bartaraf etish garovi

12.00.13 – INSON HUQUQLARI**111 BEKBO‘TAYEVA LOBAR SHOVKAT QIZI**

Muqobil vasiylik tizimida voyaga yetmaganlarning huquqiy subyektligi

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО.
СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

11 КОВШОВ ТЕМУР ВЛАДИМИРОВИЧ, ОЧИЛОВА ДИЁРАХОН САНЖАРХУЖА КИЗИ

Преддоговорные информационные обязательства сторон договора комплексной предпринимательской лицензии на примере России и Франции

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. ЭКОНОМИЧЕСКОЕ
ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

22 ХАБИБУЛЛАЕВ ДАВЛАТЖОН ЮЛЧИБОВЕВИЧ

Понятие видов производства по гражданским делам и некоторые суждения по вопросу их совершенствования

31 ОДИЛОВА СИТОРА БОБИР КИЗИ

Способы обеспечения соблюдения процессуальных сроков: зарубежный опыт

12.00.05 – ТРУДОВОЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

41 РАЖАБОВА ХУЛКАР ШАРИФБОВЕВНА

Государственные гражданские служащие как особая категория работников

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

52 ХАЙИТОВ ПАНЖИ БУХАРОВИЧ

Юридическая ответственность за нарушение экологико-правовых требований в сфере окружающей среды и энергетики

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ
ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

61 ЛУТФУЛЛАЕВА МАДИНАБОНУ ЖАМШИДХОН КИЗИ

Механизмы обеспечения прав подозреваемого и обвиняемого в уголовном процессе

97 ФАТУЛЛАЕВ ШОДМОНБЕК МАДАТОВИЧ

Общие аспекты и задачи экспертизы в рамках уголовного процесса

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

76 АЛЛАБЕРГАНОВА НОДИРА МАХМУД КИЗИ

Апостиль в системе международно-правового оборота документов

89 ХОЛМИРЗАЕВА ШОХИСТА АРЗИКУЛ КИЗИ

Сотрудничество Узбекистана с ООН в сфере противодействия нелегальной миграции: проблемы и перспективы

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

96 МИРЗАЕВ РАХМАТУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ

Перспективы использования искусственного интеллекта как эффективного инструмента противодействия коррупции в следственных и судебных органах: теоретические и практические аспекты

102 САТТАРОВ АЗИМ САИДОВИЧ

Использование инновационных технологий и цифровизации энергетической отрасли как гарантия устранения коррупционных факторов

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

111 БЕКБУТАЕВА ЛОБАР ШОВКАТ КИЗИ

Правосубъектность несовершеннолетних в системе альтернативной опеки

CONTENTS

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 11 **KOVSHOV TEMUR VLADIMIROVICH, OCHILOVA DIYORAKHON SANJARKHUJA KIZI**
Pre-contract information obligations of the parties of the complex entrepreneurial licensing agreement on the example of Russia and France

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW.
ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

- 22 **KHABIBULLAEV DAVLATJON YULCHIBOEVICH**
The concept of types of civil proceedings and some considerations on their improvement
- 31 **ODILOVA SITORA BOBIR KIZI**
Methods of ensuring procedural time limits: foreign experience

12.00.05 – LABOR LAW. SOCIAL SECURITY LAW

- 41 **RAJABOVA KHULKAR SHARIFBOEVNA**
State civil servants as a certain category of employees

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

- 52 **KHAYITOV PANJI BUKHAROVICH**
Legal liability for violation of environmental legal requirements in the field of natural environment and energy

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

- 61 **LUTFULLAEVA MADINABONU JAMSHIDKHON KIZI**
Mechanisms for ensuring the rights of suspects and accused persons in criminal proceedings
- 67 **FATULLAEV SHODMONBEK MADATOVICH**
General aspects and functions of forensic examination within the framework of the criminal process

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 76 **ALLABERGANOVA NODIRA MAHMUD KIZI**
The apostille in the system of international legal circulation of documents
- 89 **KHOLMIRZAEVA SHOKHISTA ARZIKUL KIZI**
Uzbekistan's cooperation with the UN in the field of combating illegal migration: problems and prospects

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS**96 MIRZAEV RAHMATULLA IBADULLAEVICH**

Prospects for using artificial intelligence as an effective tool in combating corruption in the activities of investigative and judicial bodies: theoretical and practical aspects

102 SATTAROV AZIM SAIDOVICH

The use of innovative technologies and digitalization of the energy sector as a guarantee for the elimination of corruption factors

12.00.13 – HUMAN RIGHTS**111 BEKBUTAEVA LOBAR SHOVKAT KIZI**

Legal subject of minors in the alternative guardianship system

Kelib tushgan / Получено / Received: 15.10.2025
 Qabul qilingan / Принято / Accepted: 24.11.2025
 Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.12.2025

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.6./BZDS2372

UDC: 341.12:325.1(045)(575.1)

O'ZBEKISTONNING BMT BILAN NOQONUNIY MIGRATSIYAGA QARSHI KURASHISH SOHASIDAGI HAMKORLIGI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Xolmirzayeva Shoxista Arziqul qizi,
 Toshkent davlat yuridik universiteti
 tayanch doktoranti

ORCID: 0009-0001-7439-5274

e-mail: xolmirzayevashoxista14@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish sohasidagi hamkorlik masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda BMT doirasida qabul qilingan asosiy xalqaro-huquqiy hujjatlar, xususan, 2000-yilgi Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiya hamda 2018-yilgi Xavfsiz, tartibli va qonuniy migratsiya to'g'risidagi global kelishuvning mazmun-mohiyati yoritilgan. Maqolada O'zbekistonning BMTning Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM), Taraqqiyot dasturi (UNDP) hamda Giyohvandlik va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi (UNODC) bilan olib borayotgan hamkorligi asosiy yo'nalishlar bo'yicha tahlil qilingan. Shuningdek, milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish, migratsiya boshqaruvini raqamlashtirish, inson huquqlarini himoya qilish hamda mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Tahlil natijalariga ko'ra, BMT bilan hamkorlikdagi mavjud muammolar – huquqni qo'llash amaliyotining sustligi, axborot almashish tizimining yetarli emasligi, iqtisodiy omillar va huquqiy madaniyatning pastligi aniqlangan. Muallif ushbu muammolarni bartaraf etish, xalqaro hamkorlikni chuqurlashtirish hamda migratsiya siyosatini takomillashtirish bo'yicha istiqbolli takliflarni ilgari surgan. Tadqiqot natijalari BMT doirasida O'zbekistonning migratsiya siyosatini yanada samarali tashkil etish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashda nazariy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: noqonuniy migratsiya, xalqaro hamkorlik, Global kelishuv, migratsiya siyosati, xalqaro-huquqiy asoslar, Giyohvandlik va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi, Xalqaro migratsiya tashkiloti, BMT Taraqqiyot dasturi

СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА С ООН В СФЕРЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ НЕЛЕГАЛЬНОЙ МИГРАЦИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Холмирзаева Шохиста Арзикул кизи,
 базовый докторант Ташкентского государственного
 юридического университета

Аннотация. В данной статье проанализированы вопросы сотрудничества Республики Узбекистан с Организацией Объединённых Наций в сфере противодействия нелегальной миграции. В рамках исследования рассмотрены основные международно-правовые документы, принятые в системе ООН, в частности Конвенция против транснациональной

организованной преступности 2000 года, а также Глобальный договор о безопасной, упорядоченной и легальной миграции 2018 года, раскрыты их содержание и правовое значение. В статье по основным направлениям проанализировано сотрудничество Узбекистана с Международной организацией по миграции ООН (ИОМ), Программой развития ООН (UNDP) и Управлением ООН по наркотикам и преступности (UNODC). Особое внимание уделено вопросам приведения национального законодательства в соответствие с международными стандартами, цифровизации управления миграционными процессами, защиты прав человека, а также укрепления регионального сотрудничества. По результатам проведенного анализа выявлены существующие проблемы во взаимодействии с ООН, в числе которых отмечаются недостаточная эффективность правоприменительной практики, ограниченность механизмов обмена информацией, влияние экономических факторов, а также низкий уровень правовой культуры. Автором выдвинуты перспективные предложения, направленные на устранение указанных проблем, углубление международного сотрудничества и совершенствование миграционной политики. Результаты исследования обладают теоретико-практической значимостью для дальнейшего повышения эффективности миграционной политики Узбекистана в рамках ООН и укрепления международного взаимодействия в данной сфере.

Ключевые слова: нелегальная миграция, международное сотрудничество, Глобальный договор, миграционная политика, международно-правовые основы, Управление ООН по наркотикам и преступности, Международная организация по миграции, Программа развития ООН

UZBEKISTAN'S COOPERATION WITH THE UN IN THE FIELD OF COMBATING ILLEGAL MIGRATION: PROBLEMS AND PROSPECTS

Kholmiraeva Shokhista Arzikul kizi,

Basic Doctoral Student at Tashkent State University of Law

Abstract. This article analyzes the issues of cooperation between the Republic of Uzbekistan and the United Nations in the field of combating illegal migration. The study highlights the essence of the main international legal documents adopted within the framework of the UN, in particular, the 2000 Convention against Transnational Organized Crime and the 2018 Global Compact on Safe, Orderly, and Legal Migration. The article analyzes Uzbekistan's cooperation with the International Organization for Migration (IOM), the United Nations Development Programme (UNDP), and the Office on Drugs and Crime (UNODC) across key areas. Attention will also be paid to the issues of bringing national legislation in line with international standards, digitalization of migration management, protection of human rights, and strengthening regional cooperation. According to the analysis results, existing problems in cooperation with the UN were identified – weak law enforcement practice, an insufficient information exchange system, economic factors, and low legal culture. The author put forward promising proposals for eliminating these problems, deepening international cooperation, and improving migration policy. The research results will have theoretical and practical significance for the effective organization of Uzbekistan's migration policy within the framework of the UN and the strengthening of international cooperation.

Keywords: illegal migration, international cooperation, Global Compact, migration policy, international legal framework, Office on Drugs and Crime, International Organization for Migration, UN Development Programme

Kirish

So'nggi o'n yilliklarda migratsiya jaryonlari jadal tus olgani sababli noqonuniy migratsiya global miqyosda xavfsizlik, iqtiso-

diy barqarorlik va inson huquqlariga jiddiy tahdid solayotgan muammolardan biriga aylandi. Bu esa, o'z navbatida, noqonuniy migratsiya davlatlar uchun global xavf ekani-

ni anglagan holda unga qarshi harakat qilish zarurligini ko'rsatadi. Aytish o'rinliki, xalqaro huquqda noqonuniy migratsiya tushunchasiga ta'rif berilmagan. BMTning Inson huquqlari bo'yicha Oliy komissarining "noqonuniy migrantlar" tushunchasiga bergan ta'rifiga ko'ra, noqonuniy migrantlar deganda noqonuniy bo'lish vaziyatidagi barcha migrantlar, shu jumladan, hujjatsiz migrantlar va boshpana olish so'roviga rad javobi olgan boshpana izlovchi shaxslar tushuniladi. Huquqshunos olim G. Vonk bergan ta'rifga ko'ra, noqonuniy migrantlar qabul qiluvchi davlat organlari tomonidan yashash yoki istiqomat qilish bo'yicha ijobiy qaror olmagan, fuqaroligi bo'lmagan barcha migrantlardir (Rasulov, 2025).

Yuqoridagi misollardan ko'rishimiz mumkinki, mazkur ikki ta'rif noqonuniy migratsiya tushunchasini keng ma'noda qamrab olmasdan unga bir yoqlama berilgan ta'rif hisoblanadi. Negaki noqonuniy migratsiya va noqonuniy migrant tushunchalari faqatgina muayyan mamlakatda noqonuniy tarzda yashash yoki mavjud bo'lish bilan emas, aksincha, sodir etilish motividan qat'i nazar, o'zga davlat hududiga kirish, muayyan faoliyatni amalga oshirish bilan bog'liqdir. Xususan, bir guruh olimlar tahlil qilayotgan muammoni tushuntirishda "qonunga xilof migratsiya" atamasini ishlatib, boshqalari "nolegal migratsiya" tushunchasidan foydalanadi. Uchinchi guruhdagi mualliflar esa "jinoiy migratsiya" atamasidan foydalanadi (Otajonov, 2025). Mualliflar tomonidan eng ko'p qo'llanadigan atama "qonunga xilof migratsiya"dir. Ushbu masalani o'rgangan huquqshunos olim A.N. Shkilev (2006) qonunga xilof migratsiya tushunchasini quyidagicha ta'riflaydi: "Qonunga xilof migratsiya deganda aholining jismoniy makonda ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy-siyosiy va milliy, demografik omillar ta'sirida xalqaro huquqning umumiy normalari hamda milliy qonunchilik talablarini buzgan holda hududiy ko'chishi tushuniladi". Shuningdek, E.X. Kaxbulayeva qonunga xilof migratsiyani

amaldagi xalqaro huquq va milliy qonunchilik normalarini buzuvchi milliy xavfsizlik hamda butun xalqaro hamjamiyatga xavf soluvchi ijtimoiy xavfli, jadal rivojlanayotgan jarayon sifatida tavsiflaydi (Kakhbulaeva, 2011). Shuningdek, M.I. Barannikning (2002) fikricha, noqonuniy migratsiya – shaxsning o'zga mamlakatga borishi yoki yashash manzilini tark etishi, o'z hududiga xorijiy fuqarolarni noqonuniy yo'l bilan kiritishi, tranzit qilishi va qonunga xilof ravishda boshqa mamlakatga chiqishi bilan bog'liq jarayondir. Professor V.N. Sumarokov (2014) esa shaxsning chet elga chiqishi va ikkinchi mamlakat hududida bo'lishi qonuniy asoslarda vujudga kelsa-da, biroq uning mamlakatga qonunga xilof ravishda kirishini ham noqonuniy migratsiya sifatida baholagan. Tadqiqotchi B.I. Egamberdiyevning fikriga ko'ra, noqonuniy migratsiya O'zbekiston Respublikasi fuqarosi, chet el fuqarosi yoki fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning O'zbekiston Respublikasi qonunlarida belgilangan Respublika hududiga kirish, bo'lish va undan chiqish yoxud O'zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o'tish tartiblarini buzgan holda harakatlanishidir (Egamberdiyev, 2021). Shuningdek, N.R. Asmandiyarova (2008) qonunga xilof migratsiya deganda chet el fuqarolari, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning mamlakat hududiga noqonuniy kirishi, shuningdek, fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning mamlakat hududidan noqonuniy chiqishi hamda bo'lishi tushuniladi, deya qayd etadi. M.N. Ahmedov qonunga xilof migratsiyani ushbu davlat fuqarosi, chet davlat fuqarosining o'sha davlat qonunchiligida belgilangan tartibda mamlakat hududiga kirish va bo'lish tartibini buzishi, deya ta'riflagan (Akhmedov, 2016). A.M. Isxakovning yozishicha, qonunga xilof migratsiya deganda milliy qonunchilik normalari hamda xalqaro huquq normalarini buzgan holda mamlakat hududida mehnat faoliyatini amalga oshirish tushuniladi (Iskhakov, 2018).

Yuqoridagi ta'riflarga qo'shib, ularni umumlashtirgan holda noqonuniy migratsi-

yaga muayyan davlat hududiga belgilangan tartiblarga zid ravishda kirish, unda noqonuniy ravishda yashash yoki qonuniy talablarga nomuvofiq holda mehnat faoliyatini amalga oshirish, deya ta'rif berishimiz maqsadga muvofiq. Zero, noqonuniy migratsiya tushunchasi o'zida noqonuniy kirish, noqonuniy mamlakat hududida bo'lish va noqonuniy faoliyat yuritish tushunchalarini birlashtiradi. Uning ijtimoiy xavfliligi esa davlatlarning milliy xavfsizligiga, iqtisodiy barqarorligiga, ijtimoiy tizimlariga va demografik holatiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi bilan izohlanadi.

Asosiy qism

Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda taxminan 281 million xalqaro migrant mavjud bo'lib, bu umumiy aholining 3,6 foizini tashkil etadi (Salimov, 2025). Migratsiya jarayonining xalqaro doiradagi roli va ahamiyati qanchalik muhim ekanini shu raqamdan ham ko'rishimiz mumkin. Aytish kerakki, xalqaro doirada migratsiya sohasida, xususan, noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish borasida ham faoliyat olib boruvchi ixtisoslashgan, muvofiqlashtirilgan xalqaro doiradagi yagona tashkilot mavjud emas. Bu esa, o'z navbatida, mazkur sohada yagona muvofiqlashtirilgan xalqaro tashkilot tuzish zaruriyatini ko'rsatadi. Hozirgi kunda Birlashgan Millatlar Tashkiloti xalqaro doirada ushbu jarayonni xalqaro miqyosda tartibga solish, noqonuniy migratsiya oqibatlarini kamaytirish va migrantlarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha muhim tashabbuslarni ilgari surib kelmoqda. Xususan, BMT tomonidan migratsiya masalalariga oid munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy universal xususiyatga ega bo'lgan xalqaro hujjatlarning asosiysi 1948-yil 10-dekabrda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi hisoblanadi. Uning 1-moddasida barcha insonlarning jinsi, irqi, millati, tili, dini va e'tiqodi, kelib chiqish mavqeyi va boshqalardan qat'i nazar, qonun oldida tengligi belgilangan bo'lib, ularning bir davlat hududidan boshqasiga

erkin harakatlanish huquqi kafolatlangan. BMTning migrantlar huquqini ta'minlashga qaratilgan navbatdagi muhim hujjati 1965-yil 21-dekabrda qabul qilingan Irtiqiy kamsitishning har qanday shakliga barham berish to'g'risidagi xalqaro konvensiya hisoblanadi. Shuningdek, 1990-yil 18-noyabrda qabul qilingan va 2003-yilda kuchga kirgan Barcha mehnat migrantlari va ularning oila a'zolari huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi konvensiya ham bu boradagi muhim hujjat hisoblanadi (UN, 1990). Mazkur konvensiya migrantlarning nafaqat ijtimoiy, siyosiy, madaniy huquqlarini himoya qilishga qaratilgan, balki ushbu hujjatda mehnat migrantlari ijtimoiy subyekt sifatida ham ko'rilgan (Isoqov, 2020). O'zbekiston Respublikasi ham xalqaro hamjamiyatning faol a'zosi sifatida BMT doirasidagi huquqiy mexanizmlar va dasturlarda ishtirok etib, noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish sohasida o'z milliy strategiyasini xalqaro standartlarga uyg'unlashtirmoqda.

1. BMT doirasida noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashishning xalqaro-huquqiy asoslari

O'zbekiston Respublikasi noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashishda xalqaro hamjamiyat bilan faol hamkorlik qilmoqda. Bu borada quyidagilarni alohida qayd etish mumkin.

BMT doirasida: O'zbekiston BMTning odam savdosi, migratsiya va inson huquqlari bo'yicha qator xalqaro konvensiyalariga qo'shilgan. Jumladan, 2003-yilda Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiya va uning Odam savdosiga qarshi qo'shimcha protokolini ratifikatsiya qilgan.

Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT): O'zbekiston XMTning asosiy konvensiyalarini ratifikatsiya qilgan, lekin hozircha Migrant ishchilar to'g'risidagi 143-sonli konvensiyani ratifikatsiya qilmagan. Shu bilan birga, migrantlar huquqlarini himoya qilish bo'yicha milliy strategiyalar ishlab chiqmoqda. Aytish kerakki, BMT noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashishda bir

qator xalqaro hujjatlarni qabul qilgan. Eng avvalo, 2000-yilgi Transmilliy uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiya va uning tarkibiy qismi bo'lgan Insonlarni, ayniqsa, ayollar va bolalarni noqonuniy ravishda olib o'tish (*trafficking*) va migrantlarni noqonuniy tashish (*smuggling*)ga qarshi protokollar ushbu yo'nalishda asosiy huquqiy poydevorini tashkil etadi. Shuningdek, *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* (2018) – BMTning Xavfsiz, tartibli va qonuniy migratsiyani ta'minlashga qaratilgan global kelishuvi davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashda muhim hujjat sifatida e'tirof etiladi. Ushbu hujjat noqonuniy migratsiyaning asl sabablari – iqtisodiy tengsizlik, ijtimoiy beqarorlik va inson huquqlarining buzilishiga qarshi tizimli choralarni ko'rishni nazarda tutadi.

2. O'zbekistonning BMT bilan hamkorligining asosiy yo'nalishlari

O'zbekiston Respublikasi BMTning ko'plab institutlari – Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM), BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP), BMTning Giyohvandlik va jinoyatchilikka qarshi kurashish boshqarmasi (UNODC) bilan hamkorlikni kengaytirgan. Mazkur hamkorlik bir qancha yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda.

Birinchidan, huquqiy bazani takomillashtirish: O'zbekiston BMT konvensiyalari va protokollariga asoslanib, Jinoyat kodeksida migrantlarni noqonuniy tashish, odam savdosi va chegara buzish bilan bog'liq moddalarni kuchaytirdi.

Ikkinchidan, migratsiya boshqaruvini raqamlashtirish: BMT IOM bilan birgalikda "Integratsiyalashgan migratsiya ma'lumotlari bazasi" loyihasi amalga oshirilmoqda, bu esa noqonuniy migratsiya oqimlarini kuzatish imkonini beradi.

Uchinchidan, inson huquqlarini himoya qilish: migrantlarning huquqlarini ta'minlash, ayniqsa, ayollar va bolalar manfaatlarini himoya qilish bo'yicha BMT bilan birgalikda targ'ibot dasturlari amalga oshirilmoqda.

To'rtinchidan, mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish: Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasida BMT ko'magida "*Border Management Programme in Central Asia (BOMCA)*" dasturi orqali chegara xavfsizligi sohasida hamkorlik mustahkamlanmoqda.

3. Hamkorlikdagi mavjud muammolar

Shuni alohida aytish kerakki, BMT bilan samarali hamkorlikka qaramay, O'zbekistonda noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish sohasida qator tizimli muammolar mavjud:

birinchidan, huquqni qo'llash amaliyotining notekisligi. BMT konvensiyalarida belgilangan normalarni milliy qonunchilikka to'liq implementatsiya qilish jarayoni sekin kechmoqda;

ikkinchidan, axborot almashinuvi tizimining yetarli darajada yo'lga qo'yilmagani. Migratsiya oqimlarini monitoring qilishda mintaqaviy davlatlar o'rtasida yagona ma'lumotlar bazasi mavjud emas;

uchinchidan, iqtisodiy omillar. Ishsizlik, ijtimoiy tengsizlik va mehnat bozori cheklavlari noqonuniy migratsiya sabablarini saqlab qolmoqda;

to'rtinchidan, huquqiy madaniyatning pastligi. Migrantlar va ularni yollovchi vositachilar o'rtasida qonuniy mehnat migratsiyasi tartiblari haqida yetarli ma'lumot yo'q.

Takliflar

O'zbekistonning BMT bilan hamkorligini yanada chuqurlashtirish uchun quyidagi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi:

- milliy qonunchilikni BMT standartlariga to'liq moslashtirish, xususan, 2000-yilgi konvensiyalar asosida O'zbekiston Respublikasining yangi "Noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi qonunini qabul qilish;

- axborot almashinuvi tizimini yaratish, bu BMT va qo'shni davlatlar bilan migratsiya oqimlarini real vaqt rejimida monitoring qilish imkonini beradi;

- migratsiya xavfsizligi diplomatiyasini kuchaytirish, ya'ni BMT doirasida

O'zbekistonning tashabbuslarini ilgari surish va mintaqaviy dialoglarda faol ishtirok etish;

– ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar orqali migratsiya bosimini kamaytirish, shuningdek, qaytgan migrantlarni iqtisodiyotga integratsiyalashga qaratilgan dasturlarni kengaytirish hamda BMTning *Global Compact* tashabbusi doirasida milliy hisobot tizimini yaratish. Bu O'zbekistonning xalqaro majburiyatlarini monitoring qilishda samaradorlikni oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi BMT bilan noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish sohasida faol va izchil

hamkorlikni yo'lga qo'ygan. Ushbu hamkorlik xalqaro xavfsizlikni mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish va barqaror rivojlanishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, global migratsiya jarayonlarining murakkablashuvi, iqtisodiy muammolar va axborot tizimining sustligi mavjud muammolar sifatida saqlanib qolmoqda. Kelajakda BMT bilan hamkorlikni institutsional va huquqiy jihatdan chuqurlashtirish, mintaqaviy integratsiyani kuchaytirish va ijtimoiy-iqtisodiy omillarni bartaraf etish O'zbekistonning migratsiya siyosatini yangi bosqichga olib chiqadi.

REFERENCES

1. Asmandiyarova, N. R. (2008). Borba s nezakonnoy migratsiey na regionalnom urovne: ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty po materialam Respubliki Bashkortostan [Combating illegal migration at the regional level: criminal-legal and criminological aspects based on the materials of the Republic of Bashkortostan] (p. 8). [Abstract of PhD Thesis]. Moscow.
2. Akhmedov, M. N. (2016). Protivodestvie nelegalnoy migratsii ugolovno-pravovoye i kriminologicheskie aspekty po materialam Respubliki Bashkortostan [Combating illegal migration is a criminal matter-legal and criminological aspects based on materials from the Republic of Bashkortostan] (p. 8). [Abstract of PhD Thesis]. Moscow.
3. Barannik, M. I. (2002). Kriminologicheskie i pravovye problemy borby s nezakonnoy migratsiey [Criminological and legal issues in combating illegal migration]. Vladivostok: Vladivostok Center for the Study of Organized Crime.
4. Egamberdiev, B. I. (2021). Sovershenstvovanie deyatelnosti organov vnutrennikh del v migratsionnykh protsessakh [Improving the activity of internal affairs bodies in migration processes]. [Abstract of PhD Thesis]. Tashkent.
5. Iskhakov, A. M. (2018). Ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty organizatsii nezakonnoy migratsii [Criminal-legal and criminological aspects of organizing illegal migration] (pp. 8–13). [Abstract of PhD Thesis]. Kazan.
6. Isoqov, L. H. (2020). O'zbekistonda migratsiya sohasidagi davlat boshqaruvining tashkili-huquqiy asoslari [Organizational and legal framework of state administration in the field of migration in Uzbekistan]. Tashkent.
7. Kakhbulaeva, E. H. (2011). Ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty organizatsii nezakonnoy migratsii [Criminal-legal and criminological aspects of organizing illegal migration] (p. 14). [Abstract of PhD Thesis]. Rostov-on-Don.
8. Otajonov, A. A. (2025). Qonunga xilof migratsiyaga qarshi kurashish: huquqiy tartibga solish va javobgarlik muammolari [Combating illegal migration: legal regulation and accountability issues] (p. 160). [Monograph]. Tashkent: Impress media Publ.
9. Rasulov, J. (2025). Xalqaro migratsiya huquqi [International migration law] (p. 107). Tashkent: TSUL Publ.

10. Salimov, Sh. Y. (2025, February). Mehnat migratsiyasi bo'yicha xalqaro hamkorlik masalalari [Issues of international cooperation on labor migration]. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*, 5(2). www.oriens.uz

11. Shkilev, A. N. (2006). Migratsiya: ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty [Migration: criminal-legal and criminological aspects] (p. 12). [Abstract of PhD Thesis]. Nizhny Novgorod.

12. Sumarokov, V. N. (2014). Nelegalnaya migratsiya kak ugroza natsionalnoy bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii: ponyatie, sodержanie, prichiny vozniknoveniya, napravleniya protivodeystviya [Illegal migration as a threat to national security of the Russian Federation: concept, content, causes, and countermeasures]. *Transport Business in Russia*, 1.

13. UN. (1965, December). International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. New York.

14. UN. (1990, December). On the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families convention. www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/migrants/shtml

15. Universal Declaration of Human Rights. [https://constitution.uz/uz/pages/human Rights](https://constitution.uz/uz/pages/human%20Rights)

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2025-YIL 6-SON

VOLUME 5 / ISSUE 6 / 2025

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.5.6.